

mgr Patryk Ochyra

Menadżerska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie

ORCID: 0000-0001-8991-4068

e-mail: patryk.ochyra@op.pl

dr Waldemar Perdion

Uczelnia Techniczno-Handlowa w Warszawie

ORCID: 0000-0001-6956-8508

e-mail: w.perdion@vp.pl

WYPOSAŻENIE A BEZPIECZEŃSTWO: TRANSFORMACJA WOJSKA POLSKIEGO PO 1989 ROKU I JEJ WPŁYW NA ZDOLNOŚĆ OBRONNĄ KRAJU

EQUIPMENT AND SECURITY: TRANSFORMATION OF THE POLISH MILITARY AFTER 1989 AND ITS IMPACT ON THE COUNTRY'S DEFENSE CAPABILITIES

Streszczenie

Po roku 1989 wojsko polskie przeszło znaczną transformację, aby zwiększyć zdolność obronną kraju. Modernizacja technologiczna, integracja z NATO, dywersyfikacja źródeł zaopatrzenia, inwestycje w szkolenia i kadry oraz rozwój zdolności w zakresie cyberbezpieczeństwa były kluczowymi elementami tej transformacji. Polska dostosowała się również do nowych rodzajów zagrożeń, takich jak terroryzm i hybrydowa wojna. W rezultacie armia Polski stała się lepiej przygotowana do obrony kraju oraz uczestnictwa w międzynarodowych operacjach. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wpływu wyposażenia Polskiej Armii na bezpieczeństwo. W pierwszej części opisano stan Sił Zbrojnych po przemianach ustrojowych. Kolejno opisano zmiany w wyposażeniu Sił Zbrojnych RP po wstąpieniu do NATO. W głównej części skupiono się na analizie wpływu agresji Rosji wobec Ukrainy, na zmiany w wyposażeniu polskich sił zbrojnych. Podsumowując zaznaczono, iż, Polskie starania w obszarze militarnym są doceniane na całym świecie. Główny problem sformułowano: *Jaki wpływ na bezpieczeństwo Polski po 1989 r. miała transformacja wojska polskiego?* W ramach badania przeprowadzono krytyczną analizę literatury, aktów prawnych oraz rzetelnych źródeł internetowych. Metoda syntezy pozwoliła na wyciągnięcie głównych wniosków.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, siły zbrojne, NATO, transformacja, uzbrojenie

Summary

After 1989, the Polish military underwent significant transformation to increase the country's defense capacity. Technological modernization, integration with NATO, diversification of supply sources, investments in training and human resources, and development of cybersecurity capabilities were key elements of this transformation. Poland has also adapted to new types of threats, such as terrorism and hybrid warfare. As a result, the Polish army became better prepared to defend the country and participate in international operations. The aim of this article is to present the impact of the Polish Army's equipment on safety. The first part describes the condition of the Armed Forces after the political transformation. Changes in the equipment of the Polish Armed Forces after joining NATO are described in turn. The main part focuses on the analysis of the impact of Russia's aggression against Ukraine on changes in the equipment of the Polish armed forces. To sum up, it was noted that Polish efforts in the military area are appreciated all over the world. The main problem was formulated: What impact did the transformation of the Polish army have on Poland's security after 1989? The study included a critical analysis of literature, legal acts and reliable internet sources. The synthesis method allowed for drawing the main conclusions.

Keywords: security, armed forces, NATO, transformation, armament

Wstęp

Obecna sytuacja międzynarodowa wymusza na państwach obowiązek budowy i utrzymania własnego bezpieczeństwa militarnego, jako kluczowego elementu ich pozycji i znaczenia na arenie międzynarodowej. Realizacja tego celu może odbywać się na dwa sposoby, z których każdy ma swoje zalety i wyzwania. Pierwszym podejściem jest rozbudowa oraz modernizacja armii, a także uczestnictwo w sojuszach polityczno-militarnych, co jest rozwiązaniem bardziej ekonomicznym. Drugim sposobem jest samodzielna rozbudowa sił zbrojnych, co wiąże się z większymi kosztami, ale daje możliwość podniesienia indywidualnego znaczenia w regionie lub na skalę globalną.

Agresja Rosji na Ukrainę wyraźnie uzmysłowiła wielu przywódcom krajów NATO oraz społeczeństwom tych państw, jak kluczowe jest bezpieczeństwo militarne. W obliczu tego zagrożenia, obecność w sojuszach, takich jak NATO, staje się istotnym czynnikiem zapewniającym spokój i bezpieczeństwo. Niemniej, wydarzenia te skłaniają wiele państw do zmiany polityki i zwiększenia nakładów na rozbudowę oraz modernizację swoich sił zbrojnych.

Jednym z krajów, które podjęły znaczące wysiłki w zakresie rozbudowy i modernizacji swoich sił zbrojnych, jest Polska. Jako państwo sąsiadujące zarówno z Ukrainą, jak i Rosją, Polska jest szczególnie narażona na możliwość eskalacji konfliktu lub prób jego rozszerzenia. Zagrożenia te nie mogą być

ignorowane, a obecność w NATO nie zwalnia Polski z konieczności rozbudowy własnego potencjału militarnego. Tylko wzmocnienie sił zbrojnych może zapewnić Polsce narodowe gwarancje bezpieczeństwa militarnego, które są niezmiernie istotne dla kraju, mającego w historii przykłady swojej słabości wojskowej i narażenia na przemoc zbrojną, zwłaszcza ze strony Rosji.

Proces rozbudowy i modernizacji sił zbrojnych jest procesem ciągłym, co widać również na przykładzie Wojska Polskiego. Zmiany zachodzące w polskich siłach zbrojnych są zauważalne gołym okiem od zmian ustrojowych 1989 roku. Już od tamtych lat można dostrzec kluczowe czynniki, wywierające wpływ na zmiany zachodzące w wyposażeniu polskiej armii. Rozpad Układu Warszawskiego, ambicje Polski polegające na chęci wstąpienia do NATO, następnie wstąpienie do NATO, a co za tym idzie udział w misjach zagranicznych polskich sił zbrojnych oraz agresywna polityka Rosji wobec Ukrainy i państw regionu, były kluczowymi czynnikami, które wywarły ogromny wpływ na modernizację armii.

Stan Sił Zbrojnych po przemianach ustrojowych

Po przekształceniach ustrojowych na początku lat dziewięćdziesiątych, Siły Zbrojne RP dysponowały uzbrojeniem i sprzętem, który był pozostałością po okresie funkcjonowania państwa w Układzie Warszawskim¹. Większość tego wyposażenia opierała się na technologii radzieckiej. Pomimo zmiany ustroju i podejmowania licznych działań, zmierzających do transformacji Sił Zbrojnych, nie było możliwe zaniechanie używania istniejącego sprzętu Wojska Polskiego, na rzecz nowych rozwiązań już na początku lat dziewięćdziesiątych.

W Wojskach Lądowych głównymi typami czołgów były T-72 oraz T-55, których łączna liczba wynosiła około 1881 sztuk w połowie lat dziewięćdziesiątych². Czołg T-55, produkowany od 1955 roku, charakteryzował się stosunkowo niewielką masą, wynoszącą 33 700 kg, oraz wysoką manewrowością i uzbrojeniem, składającym się z armaty o kalibrze 100 mm. W ciągu lat przeszedł różnorodne modernizacje, zarówno w Polsce, jak i w innych krajach, w których służył. Ich liczba w Polsce stopniowo spadała w latach 90., a w 2000 roku na stanie było około 800 takich pojazdów, które z czasem zostały wycofane z Sił Zbrojnych RP. Kolejny radziecki czołg, T-72, został wprowadzony do użytku w Wojsku Polskim, w 1978 roku. Konstrukcja ta, na tamte lata, cechowała się znaczną siłą ognia dzięki gładkolufowej armacie kalibru 125 mm z automatycznym ładowaniem. Jego prostota konstrukcji oraz stosunkowo niska masa w porównaniu do zachodnich czołgów, stanowiły

¹ W. Tkaczew, *Przemiany strukturalne i organizacyjne wojska polskiego w latach 1989-2014*, „Wiedza obronna” nr. 4., Towarzystwo Wiedzy Obronnej, 2015, s. 56.

² G. Rdzaneek, *Transformacja Wojsk Lądowych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1995-2013*, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2015, s. 166.

jego atuty³. Obecnie różne wersje tego czołgu wciąż są w użyciu, w polskich Siłach Zbrojnych. Pod koniec lat 90. względnie nowoczesne czołgi PT-91 Twardy stanowiły tylko niewielki procent ogólnej liczby czołgów⁴.

Na wyposażeniu podstawowym wojska znajdował się BWP-1, przestarzały wóz bojowy radzieckiej konstrukcji z lat sześćdziesiątych, wykorzystujący trakcję gąsienicową. Jednakże, nie spełniał on standardów współczesnego pola walki. Dlatego też przeszedł modernizację, umożliwiając jego dalsze wykorzystanie przez wojsko polskie. Kolejnym transportem na wyposażeniu, choć stopniowo wycofywanym już na początku lat dziewięćdziesiątych, był opancerzony transporter kołowy Skot, produkowany w ramach współpracy między Czechosłowacją a Polską.

W wojskach rakietowych na tamten okres, najnowocześniejszą wyrzutnią rakiet była Toczka – zestaw wyposażony w amunicję balistyczną, produkcji radzieckiej. Był to raketowy sprzęt typu ziemia-ziemia. Ten rodzaj wyrzutni rakiet na koniec lat dziewięćdziesiątych stanowił około 10% wszystkich posiadanych przez Siły Zbrojne wyrzutni rakiet. W dziedzinie artylerii wojsko posiadało, na tamten czas stosunkowo nowoczesną samobieżną armatę haubice Dana. Jest to czechosłowacka konstrukcja, pełniła rolę wyposażenia artylerii naziemnej w wojsku polskim i pod koniec lat dziewięćdziesiątych ich liczba wynosiła około 100 sztuk. Następnym sprzętem będącym na stanie w okresie przed wstąpieniem do NATO były wyrzutnie rakietowe RN-70 a także BM-21, które jednak nie spełniały wymogów współczesnego pola walki i aby były użyteczne musiały przejść bardzo głęboką modernizację⁵.

W dziedzinie artylerii przeciwlotniczej do najistotniejszego uzbrojenia należały samobieżne przeciwlotnicze zestawy rakietowe typu Osa oraz zestaw rakietowy Grom. Zestaw Grom stanowił przenośny zestaw przeciwlotniczy, który miał za zadanie zwalczać obiekty powietrzne, lecące na niedużej wysokości. Został wprowadzony w połowie lat dziewięćdziesiątych.

W Siłach powietrznych na wyposażeniu były takie samoloty, jak myśliwski MiG-21 radzieckiej konstrukcji jeszcze czasów lat pięćdziesiątych. Przez wiele lat był podstawowym samolotem myśliwskim w polskich Siłach Zbrojnych. Kolejny typ to samolot myśliwsko-bombowy Su-22, który był wersją eksportową radzieckiego Su-17. Był on uważany za nowoczesny typ samolotu, jednak przez niską jakość systemu nawigacyjnego, małe możliwości obrony samodzielnej i uzbrojenie, miał umiarkowaną wartość w boju.⁶ Kolejnym używanym samolotem, w okresie po zmianie systemowej w Polsce, był myśliwiec.

³ T. Szczerbicki, *Czołgi i samobieżne działa pancerne Wojska Polskiego 1919–2016*, Vesper, Czerwonak 2017, s. 54.

⁴ M. Piekarski, *30 lat wojska polskiego – sukcesy i porażki z perspektywy kultury strategicznej. zarys problemu*, [w:] Adamczyk M., Siekierka M., *Europa środkowa i wschodnia. dekady wolności - czas przemian tom i ewolucja bezpieczeństwa w regionie Europy Środkowo-Wschodniej po 1989 roku*, FNCE, s. 167.

⁵ R. Rochowicz, *30 lat minęło, czyli Wojsko Polskie w 1989 roku*, „Nowa Technika Wojskowa” 2019, nr 6.

⁶ F. Gągor, *Dziesięć lat w NATO*, „Kwartalnik Bellona” 2009, nr 1, s. 14–15.

W Wojskach Lądowych na służbie był śmigłowiec Mi-24, to ciężki bojowy śmigłowiec, który mógł także transportować 8 osób desantu. Podlegał on ciągłym modernizacjom na potrzeby współczesnego pola walki z powietrza. Jedną z nowości w sprzęcie polskich Sił Zbrojnych były polskiej produkcji śmigłowce W-3 Sokół, o charakterze wielozadaniowym. W Wojskach Lądowych te maszyny stanowiły jednak tylko około 20% ogólnej liczby śmigłowców.

W Marynarce Wojennej Sił Zbrojnych RP, na drugą połowę lat dziewięćdziesiątych, składało się około siedemdziesięciu okrętów bojowych. Jednym z najbardziej zaawansowanych technologicznie okrętów tego okresu był ORP Orzeł typu 877E, należący do radzieckiej klasy okrętów przeciwokrętowych. Przeznaczony był do zwalczania wrogich okrętów podwodnych oraz pełnił funkcje rozpoznawcze i patrolowe. W składzie marynarki znajdowały się różne typy jednostek, w tym niszczyciele min, okręty raketowe, okręty transportowe oraz jednostki lotnicze, takie jak samoloty TS-11, które pełniły rolę rozpoznawcze⁷.

Mimo posiadania znacznej ilości sprzętu i uzbrojenia w latach dziewięćdziesiątych, Siły Zbrojne RP nie były w pełni przygotowane do prowadzenia działań na współczesnym polu walki. Większość tego uzbrojenia opierała się na przestarzałych konstrukcjach radzieckich, które nie spełniały wymogów współczesnej walki. W celu sprostania standardom sojuszu wojskowego, takiego jak NATO, polskie siły zbrojne musiały poddać się systematycznej modernizacji i wymianie przestarzałego sprzętu i uzbrojenia.

Zmiany w wyposażeniu Sił Zbrojnych RP po wstąpieniu do NATO

Wstąpienie Polski do NATO i funkcjonowanie w tym sojuszu od lat, wywarło wielki wpływ na zmiany w uzbrojeniu i sprzęcie polskich Sił Zbrojnych. Nowe otoczenie międzynarodowe wymuszało na Wojsku Polskim potrzebne zmiany, aby się do tego otoczenia dostosować i dobrze z nim współpracować⁸.

Polska, wstępując do Sojuszu, posiadała dużą część uzbrojenia wojska, wywodzącego się głównie z czasów Związku Radzieckiego, które było przestarzałe. Znaczna część tego wyposażenia posiadała niską wartość bojową lub była po prostu niesprawna technicznie. Tylko część mogła być oddana do remontu i napraw. Problemem w tym zakresie był głównie brak środków finansowych na sprzęt i uzbrojenie.

Wraz z wstąpieniem do NATO z Sił Zbrojnych RP zaczęto wycofywać przestarzały sprzęt i wyznaczać nowe cele modernizacyjne, które miały podnieść

⁷ M. Piekarski, *30 lat...*, s. 173.

⁸ D. Pasek, *Uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju sił zbrojnych*, „Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego”, R. X cz. IV, 2016, s. 257.

poziom uzbrojenia. Pod względem ilości sprzętu Sił Zbrojne wyglądały bardzo dobrze. Przy wstąpieniu do NATO wojsko posiadało około 1700 czołgów, czy chociażby 271 samolotów bojowych. Lecz mimo imponujących liczb ich wartość była niska, poprzez ich zacofanie techniczne. Sprzęt ten w większości był projektowany ponad pół wieku wcześniej w Związku Radzieckim⁹.

Proces wycofywania sprzętu objął cała grupę czołgów T-55, zestawy artyleryjskie, które w ogóle nie spełniały współczesnych oczekiwań. Proces usuwania sprzętu ze stanu objął także Marynarkę Wojenną, w której wycofano kilkadziesiąt okrętów bojowych. Odsunięto także flotę samolotów odrzutowych Marynarki Wojennej. Wycofany z eksploatacji zostały samoloty myśliwskie MiG-21, a także MiG-23 i Su-20.

Dzięki programom modernizacyjnym, a przede wszystkim cyklicznym zwiększaniu funduszy na poprawę jakości sprzętu i uzbrojenia, stan w Siłach Zbrojnych zaczynał się poprawiać. Do wyposażenia sił zbrojnych zaczęto wprowadzać niemieckie czołgi Leopard 2, a także modernizowano czołgi T-72, głównie do poziomu czołgu PT-91 Twardy¹⁰. Pojawiły się nowe transportery opancerzone Rosomak, które zaczęto produkować w Polsce na fińskiej licencji. W porównaniu do dotychczasowych wiekowych wozów typu BWP-1, o wiele lepiej spełniały swoje zadania, między innymi przez swoją mobilność czy koszt eksploatacji. Wojska lądowe, wyposażone zostały również w przeciwlotnicze zestawy raketowe typu Grom polskiej produkcji, a także w kierowane przeciwpancerne pociski typu Spike. Modernizacji podległy posiadane przez Siły Zbrojne śmigłowce, pojazdy BRDM-2, czy wozy bojowe Osa, służące do zwalczania obiektów latających.

Bardzo ważne zmiany zaszły w wyposażeniu Sił Powietrznych, które diametralnie podniosły ich wartość bojową. Chodzi tu głównie o pozyskanie wielozadaniowego samolotu F-16 amerykańskiej konstrukcji. Kluczową zaletą nabycie tych maszyn, była możliwość ich współpracy z maszynami państw NATO, a co za tym idzie sprawne współdziałanie polskich Sił Powietrznych z ich odpowiednikami w Sojuszu. Pozyskano również samoloty transportowe Casa C-295M produkcji hiszpańskiej, którym można przetransportować do 71 żołnierzy. Modernizacją objęto samoloty typu MiG-29, a także zwiększono ich ilość. Siły Powietrzne otrzymały także nowe śmigłowce W-3 oraz SW-4 oraz samoloty pasażersko-transportowe M-28, produkowane w Polsce.

Istotne modernizacje przeszedł sprzęt w wojskach przeciwlotniczych. Usprawnione zostały podstawowe zestawy raketowe, między innymi takie jak Wega. Wojska przeciwlotnicze wyposażono również w zestawy Grom.

⁹ F. Gagor, *Dziesięć lat w...*, dz. cyt., s. 14-15.

¹⁰ T. Dmitruk, *Dwie dekady w NATO - modernizacja techniczna Sił Zbrojnych RP. Cz. 1, „Nowa Technika Wojskowa” 2018, nr 8.*

Zmiany w sprzęcie i uzbrojeniu nie ominęły także Marynarki Wojennej, mimo iż spośród rodzajów sił zbrojnych nakład na nią nie był tak duży, jak to było w stosunku do reszty Sił Zbrojnych. Marynarka została wyposażona między innymi w okręty podwodne typu 207 Kobben, które służą głównie do walki z nawodnymi i podwodnymi obiektami przeciwnika, a także prac rozpoznawczych czy desantu. Dostarczone zostały również amerykańskie fregaty rakietowe typu Oliver Hazard Perry w liczbie dwóch. Pierwsza fregata weszła w użycie 2000 roku, następna w 2002 roku. Ich zadaniem jest głównie zwalczanie wrogich okrętów podwodnych, można ją także użyć do obrony przeciwlotniczej. Po pewnym czasie dozbrojono je w rakiety przeciwlotnicze Standard SM-1 Block. Głęboką modernizację przeszły także jednostki rakietowe typu 151, a także wyposażono je w nowe uzbrojenie, rakietowe zestawy RBS o charakterze woda-woda. Doposażono również i zmodernizowano różne jednostki takie jak samoloty ratunkowe.

Unowocześnianie sprzętu obejmowało także systemy łączności oraz systemy informatyczne w Wojsku Polskim. Jednostkom tym oddano do użycia zautomatyzowane wozy dowodzenia typu IRYS 2000, który został wprowadzony dwa lata po wstąpieniu do NATO. Zmodernizowano stacjonarne systemy łączności w najważniejszych jednostkach, które mają kluczowe znaczenie. Zadbano również o podniesienie poziomu łączności utajnionej, a także unowocześniono zostały radiolinie cyfrowe oraz radiostacje osobiste i pokładowe.

Wraz z przystąpieniem do NATO musieliśmy zmienić także uzbrojenie indywidualne żołnierza, aby było kompatybilne ze sprzętem żołnierza państw sojuszniczych. Z tego właśnie powodu, musiał zostać wprowadzony nowy typ broni o standardowym kalibrze NATO. Przez te wymogi powstał i został wprowadzony do uzbrojenia sił Zbrojnych karabinek automatyczny Beryl, stając się podstawową bronią żołnierza piechoty. W przeciągu lat podlegał on także różnym modyfikacjom, które pozwalały go dostosowywać do współczesnego pola walki.¹¹

Dzięki programom modernizacyjnym, wymianie sprzętu i uzbrojeniem, oraz wycofywanie sprzętu przestarzałego, polskie Siły Zbrojne mogły rozwijać się i dopasować swoje standardy do standardów państw Sojuszu Północnoatlantyckiego, tym samym zwiększając bezpieczeństwo państwa. Pozytywne zmiany w uzbrojeniu wojsk zwiększyły ich możliwości bojowe i potencjał manewrowy, wzrosła zdolność do szybkiego transportu oddziałów, a także zdolności rozpoznawcze. Wraz z modernizacją nastąpiła także wysoce posunięta automatyzacja w Siłach Zbrojnych. Mimo zmniejszenia się stanu

¹¹ A. Piekart, M. Chałupka, *Modernizacja techniczna SZ RP od 1990 roku - uzbrojenie i wyposażenie indywidualne żołnierzy na przykładzie wojsk lądowych i wojsk specjalnych. dokonania i perspektywy na przyszłość*, Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2014, s. 190.

liczebnego tak i w sprzęcie, jak i uzbrojeniu, to jakościowo stan polskiej armii stał się wyższy niż przed wstąpieniem do NATO. Wojsko zostało lepiej wyposażone, jego standardy dopasowano do standardów państw członkowskich sojuszu. Przede wszystkim wzrósł ogólny potencjał obronny Sił Zbrojnych, który bezpośrednio wpływa na bezpieczeństwo państwa. Jednak mimo tylu zastosowanych procesów modernizacyjnych, polskie Siły Zbrojne nadal wymagają zwiększania swojego potencjału i dostosowywania się do współczesnego pola walki.

Omawiając zmiany w wyposażeniu Sił Zbrojnych, w kontekście wstąpienia do NATO, należy zwrócić uwagę na wpływ uczestnictwa Polski w misjach zagranicznych, na przemiany w armii. Uczestnictwo w zagranicznych misjach zbrojnych polskiego wojska wpłynęło znacznie na wzrost poziomu doświadczenia bojowego. Pozwoliło także zweryfikować potencjał jakim polskie Siły Zbrojne dysponują, a także bezpośrednio wpłynęły na kształtowanie się procesów organizacyjnych i szkoleniowych wojska. Udział w misjach zagranicznych wpłynął także bezpośrednio na zmiany w uzbrojeniu i sprzęcie wojska polskiego.

Wyposażenie jakim dysponowały Siły Zbrojne Polski, przystępując do misji zagranicznych, z których najważniejsze stanowiły ta w Iraku i w Afganistanie, miało okazać się nieprzystosowane w pełni do warunków. Duża część sprzętu było dostosowana do warunków europejskiego klimatu oraz ukształtowania terenu, zaś w Iraku i Afganistanie musiały dostosować się do zaistniałych uwarunkowań.

Już niedługo po przystąpieniu polskich sił w operacji w Iraku uwidoczniły się problemy, dotyczące wielu sfer działalności kontyngentu za granicą. Dotyczyły zarówno sprzętu transportowego, wyposażenia osobistego żołnierza, logistycznego, rozpoznawczego i wiele innych. Duży problem stanowiły samochody, które nie były opancerzone, a także umundurowanie niedostosowane do wysokich temperatur. Polacy przyjeżdżając do Iraku dysponowali samochodami Honker, które nie były dostosowane odpowiednio pod misję. Żeby poprawić sytuację, z którą zetknęła się polska misja w Iraku, zaczęto decydować się na wprowadzanie nowocześniejszego sprzętu oraz działania modernizacyjne mające dostosować posiadane środki, do zaistniałych warunków. W miejsce Honkerów zaczęły się pojawiać nowocześniejsze i dobrze opancerzone wozy hummery. Zaczęto wprowadzać dostosowane do klimatu umundurowanie, plecaki wyposażone w zbiorniki wodne czy nowego rodzaju buty.

Nieodpowiednie wyposażenie było także widoczne w kontyngencie wojskowym, działającym w Afganistanie. Polskie siły dysponowały ciężarówkami typu Jelcz i Star, które ze względów na brak opancerzenia, nie nadawały się

kompletnie na działania poza bazą wojskową, ponieważ narażone byłyby na często instalowane na drogach ładunki wybuchowe wroga¹². W 2007 roku sytuacja pod tym względem zaczęła się poprawiać, gdyż zaczęto do Afganistanu wprowadzać transportery opancerzone. Jednak mimo tego, że był to nowoczesny transportowiec, okazało się szybko, że nie spełnia on do końca warunków afgańskiego pola walki. Rosomak był dostosowany do polskich warunków z nastawieniem na jego pływalność. W Afganistanie musiał przejść modyfikacje, które pozwoliłyby go bardziej opancerzyć. Narażone zarówno na ładunki wybuchowe, jak i na ostrzały przeciwpancerne Rosomak, został wyposażony w nowe specjalne opancerzenie oraz nowoczesny system osłon.

Afganistan, który pokryty jest dużym obszarem górskim oraz ubogi w dobre, nadające się do korzystania, sieci dróg, wymuszał na przebywających tam siłach zbrojnych, częste korzystanie ze środków lotniczych. W początkowym okresie polski kontyngent w Afganistanie, pod względem wykorzystania środków lotniczych, głównie śmigłowców, był uzależniony od sił sojuszniczych na miejscu. Uzależnienie to zostało zmniejszone poprzez wysłanie na miejsce śmigłowców transportowych oraz śmigłowców desantowo-szturmowych. Śmigłowcami mającymi spełniać role transportowe były Mi-17, których z czasem zaczęto dostarczać więcej. Mi-17 były często użytkowane, co przyczyniło się do zakupienia dla sił zbrojnych kolejnych tego typu śmigłowców. Zakupiono jednak nową wersję Mi-17, które nie były eksploatowane. Nowa wersja tego typu śmigłowca była dostosowana do przemieszczania się w strefach wysokogórskich, co było bardzo korzystne dla wykorzystania go w Afganistanie. Przed wysłaniem go na misję doposażono go także w odpowiednie opancerzenie, a także karabiny maszynowe.

Z czasem zwiększono także możliwości rozpoznawcze wojsk polskich w Afganistanie, wprowadzając do wyposażenia bezzałogowe statki powietrzne, a także aerostaty. To w Afganistanie pierwszy raz użyto polskiej produkcji minidron Fly Eye, przeznaczony do zadań rozpoznawczych. Po doświadczeniach nabytych w Afganistanie zmieniło się także znacznie wyposażenie indywidualne żołnierzy uczestniczących w misji. Specjalnie dla żołnierzy wyjeżdżających na misję zagraniczną został zmodernizowany karabinek automatyczny Beryl, w którym zamontowano specjalną szynę do używania między innymi na niej różnego rodzaju celowników. Stworzono także mniejszy typ tej broni tj. miniberyl. Armia została także wyposażona w nowego rodzaju broń snajperską, taką jak karabin wyborowy Bor. Zmieniło się także umundurowanie żołnierzy, w którym między innymi ulepszono kamizelki

¹² Afganistan zmienił polskie wojsko, <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/14584?t=Afganistan-zmienil-polskie-wojsko> [dostęp: 07.04.2024].

kuloodporne, oraz wzmocniono ogólny poziom ochrony umundurowania, dostosowując je także do warunków klimatycznych. Wdrożono także nowego typu obuwie. Wojska saperskie zostały wyposażone w kombinezony EOD-9 kanadyjskiej produkcji, a także specjalistyczne roboty.¹³ Wojska misyjne uzupełniono także w nowy sprzęt łączności, urządzenia noktowizyjne, czy także, na potrzeby wyposażenia broni, nowe celowniki.

Mimo dużych kosztów jakie zostały poniesione w misjach, w których uczestniczyły polskie Siły Zbrojne, należy stwierdzić, że udział mógł bezpośrednio przełożyć się na bezpieczeństwo państwa w wielu aspektach. Udział wymusił znaczne zwiększenie jakości w dziedzinie sprzętu i uzbrojenia. Wiele sprzętu zostało wymienione na nowszy lub poddano go modernizacji. Ulepszone znacznie wyposażenie osobiste żołnierza. Co ważne została sprawdzona wartość sprzętu bezpośrednio w boju oraz wartość polskiego żołnierza. Żołnierze, a wraz z nimi ich uzbrojenie i sprzęt, zetknęli się bezpośrednio z polem walki i nabyli bezcennego doświadczenia.¹⁴ Należy zaznaczyć, jednakże, że pomimo bezcennego doświadczenia żołnierzy, uczestniczących w misjach zagranicznych, błędne decyzje kierownictwa Wojska Polskiego, spowodowały znaczącą liczbę odejść tychże żołnierzy ze służby.

Agresja Rosji wobec Ukrainy jako czynnik wpływający na zmiany w wyposażeniu polskich sił zbrojnych

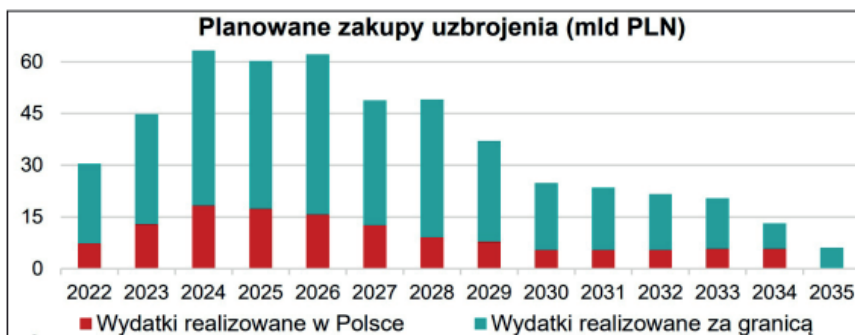
Polityka Federacji Rosyjskiej, która w swojej bezwzględności, doprowadziła do aneksji Krymu w 2014, a w dalszym etapie konfliktu, do pełnoekranowej inwazji w 2022 roku, bezpośrednio wpłynęła na decyzje polityczne w Polsce, w kontekście modernizacji wojska polskiego. Brutalne działania Rosji, spowodowały natychmiastowe reakcje w zakresie wsparcia militarnego Ukrainy, jak i w zakresie modernizacji polskich sił zbrojnych, realizując znaczące dla ich potencjału zakupy sprzętu¹⁵, co wiązało się z zwiększeniem nakładów finansowych na obronność, co było również solidarną decyzją wszystkich członków Sojuszu Północnoatlantyckiego¹⁶. Skalę wydatków na modernizację polskich sił Zbrojnych pokazuje wykres poniżej, który prognozuje liczbę wydatków do 2035 roku. Można dostrzec gwałtowny wzrost tych wydatków tuż po inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 roku.

¹³ Afganistan zmienił polskie wojsko, <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/14584?t=Afganistan-zmienil-polskie-wojsko> [dostęp: 07.04.2024].

¹⁴ Misje zagraniczne a wyzwania modernizacji..., <http://www.defence24.pl/misje-zagraniczne-a-wyzwania-modernizacji-sil-zbrojnych-rp> [dostęp: 07.04.2024].

¹⁵ K. Jagusiak, *Współczesne wyzwania dla bezpieczeństwa polski w kontekście rosyjskich działań w regionie Europy środkowo-wschodniej*, „Przegląd Wschodnioeuropejski”, Tom 14 Nr 2, 2023, s. 233.

¹⁶ B. Kucharski, *Uwarunkowania modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej Wybrane zagadnienia*, Kancelaria Senatu- Biuro Analiz Dokumentacji i Korespondencji, Warszawa 2023. s. 13.

Wykres 1. Skala wydatków modernizacyjnych w latach 2022-2035 wg raportu Credit Agricole. (Rys. Credit Agricole)

W okresie napaści Rosji na Ukrainę w 2022 roku, w wojskach pancerno-zmechanizowanych Polska posiadała na wyposażeniu 247 czołgów Leopard 2, 358 czołgów T-72 oraz 232 czołgi PT-91. Według informacji płynących z kierownictwa politycznego państwa, Polska przekazała 14 czołgów Leopard 2, 300 czołgów T-72 i około 30 czołgów PT-91. W sytuacji przekazywania tak dużej ilości sprzętu na Ukrainę, Polska była zmuszona podejmować szybkie decyzje, dotyczące zakupów nowego uzbrojenia, a także przyspieszenia nabywania sprzętu, który był zakupiony już wcześniej. W czasie trwania pełnoskalowego konfliktu ukraińsko-rosyjskiego do Polski trafiło 69 czołgów M1A1 Abrams amerykańskiej produkcji, oraz 28 koreańskich czołgów K2. Należy pamiętać, że jeden nowy Abrams ma siłę bojową kilku starych T-72 czy PT-91¹⁷.

Na początku 2022 roku Siły Zbrojne RP posiadały 1611 bojowych wozów piechoty BWP-1, bojowych wozów rozpoznawczych BWR-1 oraz transporterów opancerzonych Rosomak z wieżami Hitfist-30 (z czego 349 to te ostatnie). Dokładna liczba przekazanych Ukrainie jednostek nie jest znana. Według doniesień medialnych z Ukrainy można szacować, że była to m.in. kompania Rosomaków (ok. 50-60 szt.) z moździerzami samobieżnymi Rak i artyleryjskimi wozami dowodzenia AWD oraz około dwustu lub trzystu BWP-1. Dodatkowo, na początku 2022 roku Siły Zbrojne RP posiadały 27 Rosomaków-S do przewozu wyrzutni przeciwpancernych pocisków, kierowanych Spike oraz 27 Rosomaków M-3 z obrotnicami.

Natomiast jeśli chodzi o bataliony zmechanizowane i piechoty zmotoryzowanej, oprócz zamówionych 70 Rosomaków z ZSSW-30, nie widać perspektywicznych bojowych wozów piechoty, czy to gąsienicowych Borsuk (nadal w trakcie testów), czy kołowych nowej generacji¹⁸.

¹⁷ D. Brażkiewicz, J. Nowicka, Z. Ciekanski, *Odbudowa bezpieczeństwa militarnego państwa na przykładzie granicy wschodniej Polski*, „Studia Wschodnioeuropejskie”, Nr. 19, 2023, s. 160.

¹⁸ M. Grajzer, J. Żebrowski, *Znaczenie polski i polskiego zbrojenia dla bezpieczeństwa wschodniej flanki NATO*, „Roczniki Studenckie Akademii Wojsk Lądowych”, Rocznik 7 (2023), s. 22.

Na początku 2022 roku Siły Zbrojne RP dysponowały znaczną liczbą artylerii, jednak w większości pochodzącej z czasów Układu Warszawskiego, tak jak m.in. samobieżne armatohaubice Dana kalibru 152 mm, Goździk kalibru 122mm czy wyrzutnia rakiet WR-40 Langusta kalibru 122mm jako wersja gruntownie zmodernizowanej radzieckiej konstrukcji. Polska na tamten okres posiadała również nowoczesny sprzęt, taki jak uznana samobieżna armatohaubica Krab kalibru 155 mm (72 sztuk), czy samobieżne moździerz Rak 120 mm (75 sztuk). W skład artylerii polskich sił zbrojnych wchodziły również m.in. wyrzutnie rakiet RM-70 122mm, BM-21 Grad i moździerz wz. 38/43 120 mm.

Od początku inwazji Rosji na Ukrainę, Polska przekazała znaczące ilości artylerii, w postaci armatohaubic Krab, Goździk oraz moździerz Rak. W ramach prowadzenia polityki wspierającej stronę ukraińską w tym konflikcie, polska strona musiała również podjąć decyzje w ramach wsparcia Wojska Polskiego w obszarze artylerii. W tym czasie siły zbrojne otrzymały 66 koreańskich armatohaubic kalibru 155 mm K9A1, 18 wyrzutni rakiet HIMARS amerykańskiej produkcji oraz 17 wyrzutni rakiet Chunmoo produkcji koreańsko-polskiej. Armia przyjęła także na stan sprzęt polskiej produkcji, jak 24 moździerz Rak.

Polska obrona przeciwlotnicza, z wyjątkiem wyrzutni rakiet Grom i Piorun, była przestarzała i opierała się na technologiach z okresu Układu Warszawskiego¹⁹. Choć odnotowano pewne modyfikacje i usprawnienia w systemach dowodzenia, główne systemy obrony, takie jak Nawa, Wega, Osa czy Kub, wciąż pochodziły z czasów ZSRR. Przekazanie Ukrainie wyrzutni New czy Os oraz rakiet nie miało większego znaczenia, gdyż nie stanowiły już aktualnego uzbrojenia. Dlatego dostawa do Polski wybranych komponentów pierwszych baterii Wisła (wyrzutnie i rakiety Patriot) i Narew (wyrzutnie i rakiety CAMM) jest istotnym wzmocnieniem obrony powietrznej. Pomimo, że baterie te obecnie mają charakter stacjonarny i są zlokalizowane jedynie w Sochaczewie, Zamościu i Gołdapi, ich potencjalna mobilność pozwoli na wsparcie rejonów, które bronią się przy użyciu przestarzałego uzbrojenia.

Na początku 2022 roku Polska dysponowała typami samolotów i śmigłowców takich jak myśliwce MiG-39, myśliwsko-bombowe Su-22, W-3W Sokół, W-3PL Głuszc, szturmowe Mi-24, Mi-2UPR i Mi-2URN.

Polska przekazała Ukrainie około 13-14 samolotów MiG-29 oraz około 10 śmigłowców szturmowych Mi-24. W zamian zakupiono 12 szkolno-bojowych FA-50GF, ale ich wprowadzenie do polskiego lotnictwa opóźniają przeszkody formalno-techniczne. Zakup ten wywołuje kontrowersje, ponieważ choć są to nowe maszyny, ich obecne zdolności bojowe są minimalne. Kontakt w sprawie zakupu zarówno FA-50GF, jak i kolejnych 36 samolotów FA-50PL, wynikał głów-

¹⁹ Przeciwlotnicze zestawy rakietowe Piorun, <https://www.wojsko-polskie.pl/przeciwlotnicze-zestawy-rakietowe-piorun/> [dostęp:08.04.2024].

nie z długich kolejek oczekiwania na rzeczywiście potrzebne maszyny bojowe. W przyszłości oceni się, czy wersje GF i PL zostaną odpowiednio wyposażone i uzbrojone, aby podnieść zdolności bojowe Polski.

W latach 2022–2023 dostarczono Polsce trzy z pięciu obiecanych samolotów transportowych C-130H Hercules od USA. Aktualnie przechodzą one wymagane prace remontowe zarówno w Polsce, jak i w Portugalii, i stopniowo będą włączane do puli maszyn zdolnych do wykonywania zadań operacyjnych. Park śmigłowców Polski również wzrósł, w tym dwie z 32 zakupionych maszyn AW149, trzy z czterech zakupionych maszyn AW101 Merlin oraz dwa z czterech zakupionych maszyn S-70i dla Wojsk Specjalnych.

W ostatnich dwóch latach nie wycofano z użytku żadnego okrętu Marynarki Wojennej (MW). Wzrosła liczba jednostek z podniesionymi banderami, w tym dwóch niszczycieli min projektu 258 Kormoran II: ORP Albatros (602) w listopadzie 2022 roku oraz ORP Mewa (603) w lutym 2023 roku. Kolejna ceremonia podniesienia bandery, na okręcie budowanym w Polsce, planowana jest na 2026 rok, chyba że MW pozyska wcześniej gotowy okręt zakupiony za granicą.

Trudno jest dokładnie ocenić zmiany w Siłach Zbrojnych RP w obszarach rozpoznania, walki radioelektronicznej i bezzałogowych statków powietrznych. Obserwacje z wojny na Ukrainie wskazują na znaczenie tych środków i ich skuteczność. Jednak publicznie dostępne informacje na temat zmian sprzętowych są ograniczone. Mimo dużego zainteresowania, działania praktyczne wciąż pozostają niewystarczające, a zakup i rozwój systemów antydronowych stanowią wyzwanie. Polska pozyskała kilkanaście zestawów różnych klas bezzałogowych statków powietrznych, ale są one nadal w niedostatecznej liczbie. Martwi fakt, że siły zbrojne nadal posiadają niewiele systemów antydronowych, poza artylerią małokalibrową i osobistą bronią strzelecką. Istniejące systemy, takie jak SKYCtrl, stanowią jedynie początkowy krok w skutecznym zwalczaniu bezzałogowych statków powietrznych. Długotrwałe i skomplikowane procesy zakupu oraz brak szybkich postępów, budzą pewne obawy co do przyszłości tego obszaru uzbrojenia.

Podsumowanie

Agresywna postawa Federacji Rosyjskiej była dostrzegalna od wielu lat. Po upadku Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i powstaniu początkowo demokratycznej Rosji, można było mieć nadzieję na zmianę rosyjskiej polityki na bardziej pokojową. Polska pomimo podejmowaniu wielu działań w zakresie modernizacji sił zbrojnych od zmian ustrojowych, była bardziej skupiona na aspektach gospodarczych, nie spodziewała się wybuchu pełnoskalowego konfliktu zbrojnego tuż za jej granicą. Jednakże rok 2022 r. rozwiął wszelkie wątpliwości, a wiele państw, w tym Polska, musiało reagować.

Dzięki podejmowanym zakupom, Polska ma szansę stać się potęgą militarną Europy, co potwierdzają eksperci, przewidując polską dominację w zakresie sił pancernych. Rola Polski w Sojuszu Północnoatlantyckim wzrasta, co jest doceniane również przez zagraniczną prasę. Polska szybko inwestuje w zbrojenia, co wyróżnia ją w NATO. Polskie starania w obszarze militarnym są doceniane na całym świecie. Pomimo kosztów, jakie ponosimy, wysiłki mają szerszy zasięg niż tylko zakup broni. Polska inwestuje również w technologię, co umożliwi rozwój przemysłu zbrojeniowego i edukację nowych specjalistów. Zbrojenia nie służą tylko obronie, lecz także odstraszać potencjalnych agresorów. Dzięki temu wschodnia granica NATO jest stale wzmacniana do obrony przed ewentualnym atakiem. Podsumowując, Polska rola w NATO staje się coraz istotniejsza, zapewniając nie tylko bezpieczeństwo swoim obywatelom, ale także sąsiadom na wschodniej flance Sojuszu. Polskie Siły Zbrojne RP są kluczowym elementem utrzymania stabilności i bezpieczeństwa w regionie a ich modernizacja, która jest procesem ciągłym już od przemian ustrojowych, znacząco przyspieszając w ostatnich latach, jest kluczowa dla budowania zdolności obronnej kraju jak i pozycji Polski w Pakcie Północnoatlantyckim.

Bibliografia

1. Dmیتruk T., *Dwie dekady w NATO – modernizacja techniczna Sił Zbrojnych RP. Cz. 1*, „Nowa Technika Wojskowa” 2018, nr 8.
2. Gągor F., *Dziesięć lat w NATO*, „Kwartalnik Bellona” 2009, nr 1.
3. Pasek D., *Uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju sił zbrojnych*, „Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego”, R. X cz. IV, 2016.
4. Piekart A., Chałupka M., *Modernizacja techniczna SZ RP od 1990 roku – uzbrojenie i wyposażenie indywidualne żołnierzy na przykładzie wojsk lądowych i wojsk specjalnych. dokonania i perspektywy na przyszłość*, Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2014.
5. Piekarski M., *30 lat wojska polskiego – sukcesy i porażki z perspektywy kultury strategicznej. zarys problemu*, [w:] Adamczyk M., Siekierka M., *Europa środkowa i wschodnia. dekady wolności - czas przemian tom i ewolucja bezpieczeństwa w regionie Europy Środkowo-Wschodniej po 1989 roku*, FNCE, 2022.
6. Rdzanek G., *Transformacja Wojsk Lądowych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1995–2013*, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2015.
7. Rochowicz R. *30 lat minęło, czyli Wojsko Polskie w 1989 roku*, „Nowa Technika Wojskowa” 2019, nr 6.
8. Szczerbicki T., *Czołgi i samobieżne działa pancerne Wojska Polskiego 1919–2016*, Vesper, Czerwonak 2017.
9. Tkaczew W., *Przemiany strukturalne i organizacyjne wojska polskiego w latach 1989–2014*, „Wiedza obronna”, nr 4, Towarzystwo Wiedzy Obronnej, 2015.

Netografia

1. Afganistan zmienił polskie wojsko, <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/14584?t=Afganistan-zmieni-polskie-wojsko> [dostęp: 07.04.2024].
2. Misje zagraniczne a wyzwania modernizacji. . . , <http://www.defence24.pl/misje-zagraniczne-a-wyzwania-modernizacji-sil-zbrojnych-rp> [dostęp: 07.04.2024].
3. Przeciwlotnicze zestawy rakietowe Piorun, <https://www.wojsko-polskie.pl/przeciwlotnicze-zestawy-rakietowe-piorun/> [dostęp: 08.04.2024].